

ÖĞRENCİLERİN İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE YAKLAŞIMLARI (KOCAELİ MYO ÖRNEĞİ)

APPROACHES OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY OF STUDENTS (KOCAELI VOCATIONAL SCHOOL)

Yrd. Doç. Dr. Serpil ÖZKURT SİVRİKAYA

Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli Meslek Yüksekokulu, Kimya, s_sivrikaya@yahoo.com,
Kocaeli/TÜRKİYE

Dr. Burcu ÜZÜM

Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli Meslek Yüksekokulu, İşletme, burcugokay@gmail.com,
Kocaeli/TÜRKİYE

ÖZ

Çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği algılarının ölçmek amaçlanmaktadır. Araştırmanın teorik kısmında, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin önemi, tanımı, insan kaynakları yönetimi ile olan ilişkisi, iş kazaları, meslek hastalıkları gibi konuyla ilgili kavramlar da açıklanmıştır. Çalışmada, Eraslan (2015) tarafından kullanılan, iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek 13 maddeden oluşmaktadır. Anket soruları 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Güvenirlilik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach α katsayısı 0,826 olarak bulunmuştur. Araştırmanın evrenini Kocaeli Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem 464 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması yüz yüze yöntemiyle uygulanmıştır. Veri analizleri SPSS21 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada, cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-babanın eğitim düzeyleri ve ikamet durumu gibi demografik değişkenler ile öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda demografik değişkenlerle işçi sağlığı ve iş güvenliği algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, Demografik Değişkenler

ABSTRACT

The aim of the study is to measure occupational health and occupational safety perceptions of vocational school students. In the theoretical part of the research, concepts related to the subject such as the importance of occupational health and occupational safety, definition, relationship with human resources management, job accidents and occupational diseases are explained. The work scale used by Eraslan (2015), occupational safety and occupational safety training scale. The survey was prepared in 5-point Likert type. The relevant scale consists of 13 items. As a result of the reliability analysis, the Cronbach α coefficient of the scale was found to be 0.826. Kocaeli Vocational School students constitute the universe of the research. The sample consists of 464 students. Simple random sampling method was used in the research. The survey was applied by face-to-face method. SPSS21 program was used in the data analyzes. In the study, demographic variables such as gender, income level of the parents, education level of parents and residence status, and occupational health and occupational safety perceptions of the students were analyzed. As a result of the analyzes made, no significant relationship was found between demographic variables and occupational health and occupational safety perception.

Keywords: Occupational Health and Safety, Demographic Variables

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi değişimler, işletmeler açısından insan faktörüne verilen değeri artırmıştır. Günümüz işletmeleri insan unsuruyla rekabette avantaj sağlamaktadır. İnsan kaynağının elde tutulmasını ve işletmeye çekilmesi rolünü gerçekleştiren insan kaynakları birimi, “işçi sağlığı ve iş güvenliği sistemlerinin ve kurallarının uygulanmasında ise organizasyon içinde görev üstlenen birimlerden biridir. İnsan kaynakları yönetiminin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili üstlendiği en önemli rol ise çalışanların eğitimler yoluyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçli hale getirilmesidir” (Şahin, 2013: 3-4).

İşletmelerin; iş görenin fiziki ve bedensel bütünlüğünü korumakla yükümlü olduğu bilen bilinçli çalışan yetiştirme çalışmalarının temelleri okullarda atılmaktadır. Bireylerin hangi konularda hak sahibi oldukları konusunda bilinçlendirilmeleri önemli bir konudur. “Türkiye’de gelişmiş ülkelere nazaran eksik olan işçi sağlığı ve iş güvenliği kültürünü tesis etmenin ve yüksek olan ölümlü ve yaralanmalı iş kazası sayılarını azaltmanın tek yolunun işçi sağlığı ve iş güvenliğini eğitime verilen öneme bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır” (Sivrikaya, 2016: 162).

“Gelişmiş ülkelerdeki emek-yoğun, aynı zamanda çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri bulunan endüstrilerin; hammadde ve emek tedarikinin ucuz, sosyal korumanın düşük olduğu az gelişmiş ülkelere kaydığı gözlenmektedir” (Yılmaz, 2009: 47). Bu ülkelerin yapısı gereği, insana verilen değer ile çalışanın korunmasını, hem ülke hem o ülkede faaliyet gösteren işletmeler hem de o ülkenin eğitim sistemiyle ilişkilendirmek mümkündür.

“İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin (1948) 3. maddesine göre, yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. Aynı bildirgenin 25. maddesinde de, her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır” ifadesi güvenliğin önemini işaret etmektedir (Akıllı ve Aydoğdu, 2012: 245).

Ülkemizde, çalışanların fiziki ve ruhsal bütünlüğünü koruyacak ve bu bütünlüğe zarar vermesi muhtemel durumları engelleyici düzenlemeler 2012 yılından itibaren kanun olarak yürürlüğe girmiştir. “Uluslararası mevzuatın kaynaklık ettiği 6331 sayılı Kanun’un risk değerlendirmesi ve risk yönetimini esas alarak hazırlandığı, katılımcı bir yaklaşımı benimsediği, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasını işverenin asli yükümlülüğü olarak kabul ettiği ve çalışma hayatında önceliğin işçi sağlığı ve iş güvenliğine verilme düşüncesini yansıttığı dikkat çekmektedir” (Kılış, 2013: 22). “6331 sayılı kanunda, işverenin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yükümlülükleri arttırılmıştır. Buna göre iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması çoğunlukla işverene aittir. Amaç, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ile olası kaza durumlarının engellenmesidir” (Bayılmış ve Taş, 2015: 113).

2.İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

“Bir işletme çalışanlarına sağlıklı, güvenli ve konforlu bir çalışma ortamı sağlayabildiği ölçüde işe alma ve yerleştirme işlevinin başarılı olma olasılığı artacak ve işletmenin insan kaynağı ihtiyacının karşılanması kolaylaşacaktır. İş analizleri ile işin içerdiği riskler ve tehlikeler belirlenir. Eğitim ve geliştirme ile iş görenlere güvenli çalışma için gerekli davranışlar tanıtılarak iş güvenliği bilincinin yükselmesi sağlanır. İnsan kaynakları, iş güvenliği ve işçi sağlığı çalışmalarıyla fiziksel varlıklarını güvenceye alır ve bu şekilde koruma işlevini gerçekleştirmiş olur” (Sadullah, 2013: 452-453). İşe alma sürecinde yapılan sağlık muayenesi işe uygun çalışanın seçilmesini sağlarken oryantasyon eğitimleri de çalışanın işe ve işyerine uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan insan kaynakları yönetiminin her işlevi birbiri ile koordineli olarak çalışmaktadır.

İnsan kaynakları yönetiminin bir fonksiyonu olarak iş sağlığı ve iş güvenliğinin tanımından önce birbirine çok yakın görülen sağlık ve güvenlik ifadelerinin tanımlarına bakıldığında; “güvenlik, zihinsel veya duygusal sağlık yerine bedensel sağlıkla ilgili bir kavramdır” (Bingöl, 2006: 529).

“Sağlık ise güvenlikten daha kapsamlı bir kavramdır. Sağlık; hastalık, yaralanma, zihinsel ve duygusal sorunların olmama durumudur” (Şimşek ve Öge, 2011: 360).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) tanımına göre; işçi sağlığı “bir insanın yalnızca bedenen değil, ruhsal ve sosyal yönden de tam bir iyilik halidir”. İş güvenliği ise; “işçinin ve işin teknik özellikli risklere karşı korunması” şeklinde ifade edilmektedir (Altınel, 2011; MESS, 2003; akt. Çetin ve Dinç Özcan, 2013; 169).

“İşçi sağlığı ve iş güvenliği; iş yeri ortamında işin yapılması sırasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak amacıyla gerçekleştirilen sistemli ve bilimsel çalışmaları kapsamaktadır” (Saruhan ve Yıldız, 2012: 173). “İş sağlığı ve iş güvenliği; işletmelerdeki fiziki çevre koşulları nedeniyle, sadece işçileri değil işletme faaliyetlerinden etkilenen geçici işçilerin, ziyaretçilerin, müşterilerin vd. paydaşların sağlığına ve güvenliğine etki eden faktörleri daha geniş kapsamlı inceleyen bilim dalına dönüşmüştür” (Uysal vd. 2016: 63).

“Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’ne göre işçi sağlığı ve güvenliği; tüm çalışanların bedensel, ruhsal ve toplumsal sağlık ile refahlarının en üst düzeye çıkarılması ve bu durumun korunması; iş yeri koşullarının, çevrenin ve üretilen malların neden olduğu sağlığa aykırı sonuçlar ile çalışanları yaralanma ve kazalara maruz bırakacak risk faktörlerinin ortadan kaldırılması; çalışanların bedensel ve ruhsal özelliklerine uygun işlere yerleştirilmesi ve sonuç olarak çalışanların bedensel ile ruhsal ihtiyaçlarına uygun bir çalışma ortamı yaratılmasıdır” (Şimşek ve Öge, 2011: 360).

İşçi sağlığı ve iş güvenliği esasında; “4857 sayılı iş kanununun 81. maddesi kapsamında çalışanlar hariç kamu kurumları özel sektör işyerleri için iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli bulundurma yükümlülüğü; 50’den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için” günümüz itibarıyla zorunlu hale gelmiştir (6331 s. İ.S.G. Kanunu madde 38).

“İş kazaları ile ilgili (TÜİK, 2012) istatistiksel çalışmalardan elde edilen veriler incelendiğinde; ülkemizde her gün; 172 iş kazası olmakta, 4 işçi, iş kazası sonucu hayatını kaybetmekte, 6 kişi, iş kazası sonucu iş göremez hale gelmekte, her yıl gayri safi milli hasılanın % 5’i kaybolmaktadır. Dünyada en fazla iş kazası olan ülkeler arasında Türkiye üçüncü sırada yer alırken, AB ülkeleri arasında ölümlü iş kazaları açısından ilk sırada yer almaktadır” (Akıllı ve Aydoğdu, 2012:245-246).

2.1.İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Amaçları

İnsan kaynaklarının koruma işlevinin gerçekleştirilmesinde rol oynayan işçi sağlığı ve güvenliğinin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Çetin ve Dinç Özcan, 2013: 169-170):

- “İş ortamında var olan tehlikeleri bertaraf ederek risklerin minimize edilmesi”,
- “İş görenin meslek hastalıkları ve iş kazalarından korunması”,
- “Üretim güvenliğini de temin ederek; zaman ve kişisel performansın maksimum verimlilikte kullanılması”,
- “İşyerlerinde kullanılan her türlü ekipman ile bina güvenliği unsurlarında güvenlik denetimi yapılabilecek, işçinin ve iş ortamının güvenliğinin yanı sıra işyeri çevresinin de güvenli alanlar olarak kalmasını sağlayabilecek meslek elemanları yetiştirmesi”,
- “Çalışma koşullarından ötürü işçilerin iyilik hallerinin korunması ve sağlıklarını yitirmelerinin önlenmesi”,
- “İşçilerin fizyolojik ve psikolojik yapılarına uygun işe yerleştirilmesi ve bunun sürdürülmesidir”.

İşçi sağlığı ve güvenliğinin; çalışan, işletme, toplum ve ekonomiye etkileri bulunmaktadır. İşçi sağlığı ve güvenliğine uygun olarak hareket edilmezse, “çalışan morali üzerinde olumsuz etkiler olacak, yapılan işin kalitesi düşecektir. Kötü çalışma koşulları çalışan üzerinde gerilim ve stres yaratabileceğinden verimlilik düşebilecektir. İş kazaları veya meslek hastalıkları nedeniyle iş görenin geçici ya da sürekli iş göreme duruma düşmesinden işletme ve çalışan zarar görecektir.

Yeni bir elemanın bulunması, eğitilmesi, işe alıştırılması insan kaynaklarının maliyetini artıracaktır. Ayrıca iş gören ve bakmakla yükümlü olduğu ailesi ekonomik sıkıntılara girecek, iş gören eski sağlığına kavuşamayacak, işyeri tazminat davaları ile karşılaşabilecektir. Bu durumdan ötürü işletmenin itibarı olumsuz yönde etkilenecektir” (Saruhan ve Yıldız, 2012: 177).

2.2.İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin İlkeleri

İnsan kaynakları çalışanların sağlık ve güvenliklerini koruma görevini yerine getirirken şu ilkelere uymaktadır (Şimşek ve Öge, 2011: 362):

- “İşçi sağlığı ve iş güvenliği birbirinden ayrılamaz”,
- “Temel görev koruyucu hizmetlerdir”,
- “İş ile onun sağlık yönü birbirinden ayrılamaz”,
- “Öncelikle üzerinde durulması gereken insandır, üretim ikinci plandadır”,
- “İşçinin sağlık ve güvenliğinin korunması değil, geliştirilmesi de amaçlanmalıdır”,
- “İşçi sağlığı ve iş güvenliği bir ekip hizmetidir. Disiplinler arası niteliğinin bir uzantısı olarak eşgüdüm halinde ve çok sayıda uzmandan oluşan bir hizmetin sunumu gereklidir”.
- “İşçi sağlığı ve güvenliğinin odak noktasında iş yeri hekimliği bulunmaktadır”.
- “Hukuka saygılı bir bütündür”.
- “İşçilerin sağlığını korumak ve geliştirmek temelde bir işveren yükümlülüğüdür”.

Bu ilkeler ışığında, hukuk kuralları baz alınarak, çalışanın ruh ve bedensel sağlığı korunmuş olur. İşveren, yükümlülüklerinin yanı sıra çalışanın beklentilerini gerçekleştirmiş olmaktadır.

Bir işletmede, işçi sağlığı ve iş güvenliği kültürünü etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Kağnıcıoğlu, 2007: 264):

- “Yönetim ve çalışan tutumları”,
- “İşletme politikası ve prosedürleri”,
- “Orta ve üst yönetim sorumlulukları”,
- “İşçi sağlığı ve güvenliğine yönelik planlar ve hedefler”,
- “Güvenliği tehlikeye düşüren davranışlara karşı yaptırımlar”,
- “Çalışanların eğitimi ve motivasyonu”,
- “Çalışanların işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik çalışmalara dâhil edilmesi”.

2.3.İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Özellikleri

Hem birey hem toplum hem de işletmeler açısından işçi sağlığı ve güvenliğinin temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Saruhan ve Yıldız, 2012: 173):

- “Toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, topluma götürülen sağlık hizmetlerinin yaygınlığı ve niteliği ile doğrudan ilişkilidir”.
- “Yapılan işin niteliği, iş yeri ortamı ve çalışma koşulları çalışanların hastalanmasını kolaylaştırabilir ve/veya hastalığı ağırlaştırabilir. Bu nedenle işçi sağlığı, hipertansiyon, kronik kalp, kas sistemi, iskelet sistemi ve bazı kanser türleri gibi hastalıklarla dolaylı olarak ilişkilidir”.
- “Bazı meslek hastalıkları ve iş kazaları işçi sağlığı ile doğrudan ilişkilidir. Bu meslek hastalıkları ve iş kazalarının temel özelliği, gerekli ve yeterli tedbirlerin alınmasıyla tamamen önlenebilir olmasıdır.”

3.İŞ KAZASI

“Bir olayın iş kazası olarak tanımlanabilmesi için, olayın işyeri ve istihdamla bağlantılı olması gerekir. Bu açıdan iş kazası; her tür iş ve endüstride istihdam sonucu doğan, bireysel yaralanma veya maddi hasara veya üretim akışında aksamaya yol açan ve bireysel yaralanma yaratabilecek istenmeyen olaylar olarak tanımlanabilir” (Sadullah, 2013: 455).

5510 sayılı kanununun 13. maddesine göre iş kazası;

- “Sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada”,
- “İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle”,
- “Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda”,
- “Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda”,
- “Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında”,

meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olaydır.

“İş kazaları ile ilgili araştırmalara bakıldığında iş kazalarının % 80 oranında, insan faktöründen kaynaklandığı görülmektedir. İnsan kişiliği, yaşı, eğitimi, duygusal durumu, uyuşturuculara bağımlı olup olmadığı, yorgunluk, zeka düzeyi, algı hızı gibi çeşitli etmenler bakımından içinde bulunduğu koşullar, iş kazalarının en önemli nedenleri arasında yer almaktadır” (Özgen vd. 2005: 311). “İnsan faktörü dışında çevresel faktörlerde iş kazası nedenlerinin % 20’sini oluşturmaktadır. Çevresel faktörler, üretim aygıtlarının hatalı yerleşimi, gürültü, ısı, ışık, vb. kişisel korunma araçlarının kullanılmaması, mikroorganizmalar, tahriş edici ve boğucu gazlar, vardiya sistemleri olarak sayılabilir” (Sabuncuoğlu, 2012: 315-316). İş kazalarının nedenleri olarak ilk sırayı insan faktörünün, ikinci sırayı da çevresel faktörlerin aldığını söylemek mümkündür.

4.MESLEK HASTALIKLARI

“Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürülük halleridir” (ÇASGEM, 2013: 7). Meslek hastalığı, çalışanın işiyle alakalı olarak ortaya çıkan sağlık durumlarını kapsamaktadır.

“Meslek hastalıkları, işyerlerinde ortaya çıkan zararlı kimyasal faktörlerin, tozların vb. çeşitli yollardan vücuda girmesi ve kısa veya uzun bir süreç sonunda insanın sağlığını olumsuz yönde etkilemesi ile belirir” (Bingöl, 2006: 536). Meslek hastalıkları, belli işlerde çalışanlarda görülen, toplumda hiç rastlanmayan veya seyrek olarak rastlanılan hastalıklardır (Şimşek ve Öge, 2011: 366).

Meslek hastalıklarına neden olan kaynaklar şu şekilde gruplandırılabilir (Bingöl, 2006: 536; Kağınçoğlu, 2007: 258; Şimşek ve Öge, 2011: 368):

- “Kimyasal etkenler: Metal dumanları, solunum yoluyla alınan çeşitli zehirler ve gazlar”.
- “Biyolojik etkenler: Virüs, bakteri, mantarlar vb”.
- “Fiziksel ve mekanik etkenler: Radyasyon, yüksek gürültü, yüksek atmosfer basıncı vb”.
- “Sosyo-psikolojik etmenler: Yorgunluk, çalışma saatlerinin düzensizliği, yönetimin sıkı disiplin anlayışı vb”.

İşyeri ortamının ve iş koşullarının meslek hastalıklarının ortaya çıkış nedeni olarak söylemek mümkündür.

5.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Konu ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, taranan araştırma bulguları şu şekilde verilebilmektedir:

Gedik ve İlhan (2014: 128)’ın Sakarya ilinde mobilya sektöründe çalışanlarına ilişkin yaptıkları çalışmalarında; Sakarya ilinde ilgili sektör çalışanlarının iş kazası ve meslek hastalığına yakalanma olasılığının Türkiye ortalamasından yüksek olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, çalışanların iş yeri ortamı için güvensiz buldukları durumları gürültü, sıcaklık, gaz ve tozlar, bakımı yapılmayan

aletler, kullarımdaki aletlerin veya makinelerin bakımlarının ve uyarı levhalarının yetersizliği olarak tespit etmişlerdir.

Atay (2006)'ın çalışmasında; endüstri çalışanlarının, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerinin yükseldikçe iş güvenliği algılarının da anlamlı biçimde yükseldiğini bulunmuştur.

Dursun ve Keser'in (2014) iş güvenliği farkındalığı ve iş güvenliği davranışları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmasında, çalışanların güvenlik farkındalıkları artırılarak güvenli davranışlara yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır (akt. Topgöl ve Alan, 2017: 597).

Aksoy ve Çevik (2013: 51) ise çalışmalarında öğrencilerin büyük kısmının, iş sağlığı ve güvenliği konusunun öneminin farkında olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin eğitim gördükleri programlarda iş sağlığı ve güvenliği derslerinin iş güvenliği bilincini arttırdığını tespit etmişlerdir.

Topgöl ve Alan (2017: 596)'ın çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrencilerle, iş sağlığı ve dersini almayan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algılarında anlamlı bir fark bulunmadığını görmüşlerdir.

Bodur vd. (2011: 13) ise; çalışmalarına katılan katılımcıların onda birinin iş kazası olarak kabul edilen ve edilmeyen durumları bildiklerini, beşte birinin de iş sağlığı ve güvenliği kurulunda yer alan kişileri ve çocuk işçi çalıştırma yaşını doğru bildiklerini tespit etmişler ve konuyla ilgili yükseköğretimde yeterli eğitim alınmadığını ifade etmişlerdir.

Çelikkalp vd. (2017: 39)'in, öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada; öğrencilerin eğitim öncesi işçi sağlığı ve güvenliği kavramını bilme oranı % 21 iken eğitim sonrasında bu oranın % 82,3'e çıktığı tespit edilmiş ve eğitim sonrasında öğrencilerin iş sağlığı kavramını bilme durumlarının arttığı bulunmuştur.

Karacan ve Erdoğan (2011: 116) ise çalışmalarında insan kaynakları yönetim fonksiyonun iş kazaları ve meslek hastalıklarını tamamen ortadan kaldıracılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu yeterlikler çerçevesinde hareket eden insan kaynakları bölümünün, fonksiyonları çerçevesince, eğitim ve geliştirme, iletişim, işbirliği, şeffaflık, kontrol, güven, sorumluluk vb. ilkeleri ile yasalara uygun olarak ve insan hayatını ve sağlığını her şeyden önce tutarak çalışması gerektiğini vurgulamışlardır.

Tüm bu araştırmaların sonucunda, iş kazalarının ortaya çıkma nedenlerinden en üst sırada yer alan insan unsurunun işçi sağlığı ve güvenliğine bakışının incelenmesi uygun görölmüştür. Meslek yüksekokulları endüstriye ara eleman yetiştiren öğrenim kurumları olduğundan, mezun olacak öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili farkındalıklarının ne düzeyde olduğu tespit edilmesi amaçlanmıştır.

5.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; meslek yüksekokulu öğrencilerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin algılarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda sorular geliştirilmiştir:

Öğrencilerin cinsiyeti işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları üzerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

Öğrencilerin aile geliri işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları üzerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

Öğrencilerin anne eğitim düzeyi işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları üzerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

Öğrencilerin baba eğitim düzeyi işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları üzerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

Öğrencilerin ikametgâh durumu işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları üzerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

Araştırmanın amacı öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algılarının mevcut halini ortaya çıkarmaktadır. Bu şekilde yapılan araştırmalar tanımlayıcı araştırmalar olarak ifade edilmektedir.

5.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Kocaeli Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. 2017-2018 güz döneminde eğitim-öğretime devam eden öğrenci sayısı 1400'dür. İlgili eğitim-öğretim yılında gönüllü olarak anket çalışmasına katılan 464 öğrenci örneklemi oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

5.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algılarını ölçmek amacıyla Eraslan'ın (2015) Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Güvenlik Algıları adlı çalışmasında kullandığı ölçek (akt.Topgöl ve Alan, 2017: 590) kullanılmış ve öğrencilere ait kişisel bilgiler edinmek amacıyla demografik sorular sorulmuştur. Anket çalışması, yüz yüze yöntemi ile uygulanmıştır.

İş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi ölçeği: Anket iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimine yönelik toplam 13 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik değeri olarak $\alpha = 0,633$ olarak bulunmuştur.

Ölçek maddeleri 1 ile 5 arası en düşüğe en yükseğe göre puanlandırılmış, 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır.

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini de öğrenmek amaçlı, öğrencilere ait cinsiyet, gelir, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ikametgâh durumları gibi demografik değişkenlere ait sorular da sorulmuştur.

5.4.Verilerin Analizi

Analizlerde SPSS21 programı kullanılmıştır. Araştırma amacına uygun olarak hazırlanan sorulara ilişkin analizlerde anlamlılık düzeyi 0,5 olarak kabul edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılmış olduğu görülmüş olup, t-testi ve tek yönlü Anova testi yapılmıştır.

Yapılan güvenilirlik analiz sonucunda, ölçeğin güvenilirliği 0,826 olarak bulunmuştur. Açıklanan varyans oranı 59,208'dir. KMO ve Barlett testi sonucu KMO değeri 0,823, sig. 0,000 olarak tespit edilmiştir.

6.BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar analiz edilerek, elde edilen sonuçlara ilişkin cevaplar tablo halinde aşağıda verilmiştir:

Tablo 1: Demografik Değişkenler

Cinsiyet	N	%	Baba eğitim düzeyi	N	%
Erkek	205	44,2	İlköğretim	295	63,6
Kadın	259	55,8	Lise	137	29,5
Toplam	464	100	Önlisans	10	2,2
Gelir	N	%	Lisans	16	3,4
1.499 TL den az	91	19,6	Lisansüstü	6	1,3
1.500-2.999 TL	227	49,9	Toplam	464	100
3.000-4.499 TL	102	22,0	İkametgâh durumu	N	%
4.500-5.999 TL	14	3,0	Aile yanında	290	62,5
6.000-7.499 TL	7	3,7	Yurtta	96	20,7
7.500-8.999 TL	4	0,9	Öğrenci evinde	66	14,2
9000 TL ve üzeri	9	1,9	Akraba yanında	12	2,6
Toplam	464	100	Toplam	464	100
Anne eğitim düzeyi	N	%			
İlköğretim	367	79,1			
Lise	85	18,3			
Önlisans	6	1,3			
Lisans	4	0,9			
Lisansüstü	2	0,4			
Toplam	464	100			

Örneklem içerisinde yer alan katılımcıların % 55,8'inin kız (kadın) öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin gelir düzeylerinin % 49,9'unun 1500-2999 TL aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anne eğitim düzeyi incelendiğinde % 79,1'inin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi incelendiğinde ise % 63,6'sının ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki öğrencilerin % 62,5'inin aile yanında ikamet ettiği görülmüştür.

Tablo 2: Öğrencilerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Algılarına İlişkin Cevapları

Ölçek soruları	İfadeler	(N)	(%)
İş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri bilmekteyim.	Hiç katılmıyorum	17	3,7
	Katılmıyorum	23	5,0
	Karasızım	159	34,3
	Katılıyorum	117	25,2
	Tamamen Katılıyorum	148	31,9
Kendi mesleğime dönük iş güvenliği ile ilgili yapmam gerekenleri bilmekteyim.	Hiç katılmıyorum	10	2,2
	Katılmıyorum	18	3,9
	Karasızım	115	24,8
	Katılıyorum	157	33,8
	Tamamen Katılıyorum	164	35,3
Çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanması temel insan haklarından biridir.	Hiç katılmıyorum	9	1,9
	Katılmıyorum	4	0,9
	Karasızım	47	10,1
	Katılıyorum	122	26,3
	Tamamen Katılıyorum	281	60,6
Türkiye'de işletmeler iş güvenliğine çok önem vermemektedir.	Hiç katılmıyorum	19	4,1
	Katılmıyorum	22	4,7
	Karasızım	126	27,2
	Katılıyorum	137	29,5
	Tamamen Katılıyorum	160	34,5
Türkiye'de iş güvenliği kültürü tüm çalışma alanlarında vardır.	Hiç katılmıyorum	46	9,9
	Katılmıyorum	78	16,8
	Karasızım	150	32,3
	Katılıyorum	98	21,1
	Tamamen Katılıyorum	92	19,8
Türkiye'de çalışanların maruz kaldıkları riskler ve bunlarla baş etme yollarında etkin eğitim almamaktadırlar.	Hiç katılmıyorum	24	5,2
	Katılmıyorum	25	5,4
	Karasızım	114	24,6
	Katılıyorum	146	31,5
	Tamamen Katılıyorum	155	33,4
Türkiye'de iş güvenliği eğitimi nitelikli değildir.	Hiç katılmıyorum	31	6,7
	Katılmıyorum	60	12,9
	Karasızım	147	31,7
	Katılıyorum	129	27,8
	Tamamen Katılıyorum	97	20,9
Türkiye'de iş güvenliği tedbirleri tüm çalışma alanlarında yeterince uygulanmamaktadır.	Hiç katılmıyorum	16	3,4
	Katılmıyorum	38	8,2
	Karasızım	108	23,3
	Katılıyorum	139	30,0
	Tamamen Katılıyorum	163	35,1
Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışmalıdır.	Hiç katılmıyorum	12	2,6
	Katılmıyorum	32	6,9
	Karasızım	132	28,4
	Katılıyorum	162	34,9
	Tamamen Katılıyorum	126	27,2
İş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde olmalıdır.	Hiç katılmıyorum	9	1,9
	Katılmıyorum	15	3,2
	Karasızım	88	19,0
	Katılıyorum	164	35,3
	Tamamen Katılıyorum	188	40,5

Tablo 2 (Devamı): Öğrencilerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Algılarına İlişkin Cevapları

Ölçek soruları	İfadeler	(N)	(%)
İş güvenliği uzmanlığı uygulaması etkilidir.	Hiç katılmıyorum	15	3,2
	Katılmıyorum	16	3,4
	Kararsızım	101	21,8
	Katılıyorum	163	35,1
	Tamamen Katılıyorum	169	36,4
İş güvenliğinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesi faydalıdır.	Hiç katılmıyorum	8	1,7
	Katılmıyorum	7	1,5
	Kararsızım	75	16,2
	Katılıyorum	149	32,1
	Tamamen Katılıyorum	225	48,5
Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımlar etkilidir.	Hiç katılmıyorum	30	6,5
	Katılmıyorum	31	6,7
	Kararsızım	139	30,0
	Katılıyorum	127	27,4
	Tamamen Katılıyorum	137	29,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 67,1’ i, iş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri bildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin % 8,7’si ise yasal düzenlemeleri bilmediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin, kendi mesleğine dönük iş güvenliği ile ilgili yapması gerekenleri bildiğini ifadesine % 69,1’i katıldığını belirtirken, % 6,1’i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. İlgili ifadeye katılan öğrenci sayısının yüksek olmasını, öğrencilerin konuyla ilgili bilinçli oldukları şeklinde yorumlamak mümkündür. Çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanması temel insanı haklardan biridir ifadesine katılan öğrenci sayısı % 86,9’dur. % 2,8 öğrenci ise iş güvenliğinin sağlanmasını temel insanı hak olarak görmemektedir. Türkiye’de işletmeler iş güvenliğine çok önem vermemektedir ifadesine katılan öğrenciler % 65 iken bu ifadeye katılmayan öğrenciler % 8,8’dir. Türkiye’de iş güvenliği kültürü tüm çalışma alanlarında vardır ifadesine katılan öğrencilerin oranı % 40,9 iken bu ifadeye katılmayan öğrenci oranı % 26,7’dir.

Türkiye’de çalışanların maruz kaldıkları riskler ve bunlarla baş etme yollarında etkin eğitim almaktadırlar ifadesine katılan öğrenci oranı % 64,9 iken, bu ifadeye katılmayan öğrenci oranı % 10,6’dır.

Türkiye’de iş güvenliği eğitiminin nitelikli olduğunu düşünüyorum ifadesine katılan öğrencilerin oranı % 47,7 iken, bu ifadeye katılmayan öğrenci oranı % 19,6’dır. Türkiye’de iş güvenliği tedbirleri tüm çalışma alanlarında yeterince uygulanmamaktadır ifadesine katılan öğrencilerin oranı % 65,1 iken bu ifadeye katılmayan öğrencilerin oranı % 11,6’dır. İlgili ifadeye katılan öğrencilerin oranının yüksek çıkması da dikkat edilmesi gereken bir durumdur.

Kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışılmalıdır diyen öğrencilerin oranı % 61,1’dir. Söz konusu kurumların güvenilirliği, yetkinliği ve konu ile ilgili bilgisi tekrar sorgulanmalıdır. İş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde olmalıdır ifadesine öğrencilerin % 75,8’si katılmaktadır. İş güvenliği uzmanlığı uygulamasını etkili buluyorum ifadesine katılan öğrencilerin oranı % 71,5’tir.

İş güvenliğinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesi faydalıdır ifadesine katılan öğrencilerin oranı ise % 80,6’dır. İşçi sağlığı ve güvenliği konusundaki bilincin artırılması, kişilerin hak ve özgürlüklerinin öğrenilebilmesi açısından ilgili konunun ders olarak verilmesi hem bireyler hem işletmeler hem de toplum açısından yerinde bir karar olarak desteklenmektedir. Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımlar etkilidir ifadesine katılan öğrencilerin oranı % 56,9, kararsız kaldığını belirten öğrencilerin oranı % 30,0’dur.

Demografik değişkenlerin öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki algılarını etkileyip etkilemediği ile ilgili yapılan analizlerin sonuçları ise şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetleri ile İşçi Sağlığı ve Güvenliği Algıları Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Levene testi varyansların eşitliği		t	df	P(2-tailed)	X
	F	Sig				
Erkek	0,001	0,975	1,501	462	0,134	42,05
Kadın			1,505	441,297	0,133	43,01

Tablo 3'te yapılan t-testine göre varyansların eşit olarak dağılmadığı görülmektedir. P (2-tailed) değerinin ikinci kısmındaki değerine göre olduğundan öğrencilerin cinsiyetleri ile işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları arasında istatistiksel olarak anlamlılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Ailenin Gelir Durumu ile Öğrencilerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Algıları Arasındaki İlişkinin Analizi

	Karelerin Toplamı	Sd	Karelerin Ortalaması	F	P	X
Gruplararası	157,971	6	26,328	0,556	0,765	42,23
Gruplar içi	21640,228	457	47,353			42,84
Toplam	21798,198	463				42,32 43,42 43,23 44,75 39,44

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları ile ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 5: Annenin Eğitim Durumu ile Öğrencilerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Algıları Arasındaki İlişkinin Analizi

	Karelerin Toplamı	Sd	Karelerin Ortalaması	F	P	X
Gruplararası	274,757	4	68,689	1,465	0,212	42,93
Gruplar içi	21523,441	459	46,892			41,03
Toplam	21798,198	463				44,00 41,25 44,50

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi ile İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Algıları Arasındaki İlişki

	Karelerin Toplamı	Sd	Karelerin Ortalaması	F	P	X
Gruplararası	95,504	4	23,876	0,505	0,732	42,89
Gruplar içi	21702,695	459	47,283			42,18
Toplam	21798,198	463				41,80 41,00 42,50

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları ile baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin İkametgâh Durumları ile İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Arasındaki İlişki

	Karelerin Toplamı	Sd	Karelerin Ortalaması	F	P	X
Gruplararası	52,731	3	17,577	0,372	0,773	42,36
Gruplar içi	21745,468	460	47,273			43,12 42,65
Toplam	21798,198	463				43,50

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları ile ikametgâh durumları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

7.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda, meslek yüksekokulu öğrencilerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği algılarının cinsiyet, ailenin gelir durumu, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ve ikamet edilen yerle ilişkili olup olmadığı konusunda analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ilgili demografik değişkenlerle işçi sağlığı ve iş güvenliği algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışma bulgularının tersine Atay (2006), çalışanların sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerindeki artışın iş güvenliği algılarını da artırdığını bulmuştur.

Öğrenim hayatını tamamladıktan sonra iş hayatın atılacak öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkındaki algıları incelendiğinde ise; öğrencilerin çoğunluğunun iş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri, kendi mesleğine dönük iş güvenliği ile ilgili yapması gerekenleri de bildiği ve çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanmasının temel insanı haklardan biri olduğunu bildiği görülmüştür. Bu durum öğrencilerin iş güvenliği ve işçi sağlığı hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir.

Yasal düzenlemeler olmasına rağmen işletmelerin iş güvenliğine çok önem vermediğini düşünen öğrenci sayısının yüksek olması, işletmelerin insan kaynakları yönetimi olarak üzerinde durmaları gereken bir konu olarak kendini göstermiştir.

İş güvenliği eğitimini nitelikli bulan öğrenci sayısının az olması, iş güvenliği eğitiminin niteliği bakımından hem eğitim kurumları açısından hem de insan kaynakları yönetimi açısından tekrar ele alınması gereken bir konudur.

Türkiye’de iş güvenliği tedbirleri tüm çalışma alanlarında yeterince uygulanmamaktadır ifadesine katılan öğrencilerin katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Yasal mevzuata uyulmadığı ya da yeterince uygulanmadığı şüphesinin olması hem denetleyiciler hem de insan kaynakları yönetimi tarafından dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Karacan ve Erdoğan (2011)’ a göre insan kaynakları yönetim fonksiyonu iş kazaları ve meslek hastalıklarını tamamen ortadan kaldıracak özelliğe sahiptir.

Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışılmalıdır diyen öğrencilerin çoğunluktadır. Söz konusu kurumların güvenilirliği, yetkinliği ve konu ile ilgili bilgisi tekrar sorgulanmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde olmalıdır ifadesine öğrencilerin çoğunluğu katılmaktadır. Böylesine ciddi bir konuda devlet desteğinin ve otoritesinin bulunmasının gerektiği ifadeye katılan orandan da anlaşılmaktadır. İş güvenliği uzmanlığı uygulamasını etkili bularak uygulamadan memnun olan öğrenciler de çoğunluğu oluşturmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı uygulamalarındaki memnuniyet, devlet desteği ve hem işletmeler hem üniversitelerde de konuyla ilgili eğitimlerin verilmeye devam edilmesini onaylar niteliktedir.

Öğretimin her kademesinde işçi sağlığı ve iş güvenliği dersinin verilmesini uygun bulan öğrenciler büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. İşçi sağlığı ve güvenliği konusundaki bilincin artırılması, kişilerin hak ve özgürlüklerinin öğrenilebilmesi açısından ilgili konunun ders olarak verilmesi hem bireyler hem işletmeler hem de toplum açısından yerinde bir karar olarak desteklenmektedir. Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olmaktadır ifadesine öğrencilerin

neredeysi yarisı katılmıştır ancak yaptırımların etkili olup olmadığı şeklinde iklimde kalan öğrenci oranının yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür. Konuyla ilgili ihlalleri ortadan kaldıracak yaptırımların artırılmasının gerektiği de önerilmektedir.

Meslek yüksekokulu öğrencileri mezuniyet sonrasında iş hayatına atılacaklarından dolayı, iş sağlığı ve güvenliği bilgisine öncelikli olarak kendileri için ihtiyaç duyacaklardır. Daha bilinçli çalışanlar işletmelerin işçi sağlığı ve güvenliği konusundaki kontrollerde kolaylık yaşamasını sağlayacaktır.

Öğrencilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği algılarının ölçüldüğü çalışma sadece bir meslek yüksekokulunda uygulanmıştır. Bu çalışmanın fakültelerde uygulanması gibi devlet ve özel üniversitelerde uygulanıp karşılaştırma yapılmasından elde edilecek sonuçların farklılık gösterebileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

Akıllı, H. & Aydoğdu, Ö. (2012). "İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi", MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni, 16:245-250.

Aksoy, S. & Çevik, B. (2013). "Bazı Önlisans Programlarında Eğitim Gören Öğrencilerin İş Güvenliği Konusuna Yaklaşımlarının Belirlenmesi (Gümüşova Meslek Yüksekokulu Örneği)", Electronic Journal of Vocational Colleges, Aralık:47-53.

Atay, F. (2006). "Endüstri Alanında Çalışan Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin İş Güvenliği Algıları Açısından İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Bayılmış, O. & Taş, Y. (2015). "Sağlık Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi: Sakarya Örneği", İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 17(1):89-117.

Bodur, S.; Filiz, E.; Durduran, Y. & Durduran, S. (2011). "Mühendis ve Tekniker Adayları İş Sağlığı ve Güvenliğinden Ne Kadar Haberdar?", Teknolojik Araştırmalar, 3(3):9-15.

Bingöl, D. (2006). İnsan Kaynakları Yönetimi, Arıkan Yayınları, İstanbul.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) (2013), Meslek Hastalıkları, Ankara.

Çelikkalp, Ü.; Varol Saraçoğlu, G. & Tokuç, B. (2011). "Hemşirelik Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Bilgi Düzeylerinin Arttırılması", Namık Kemal Tıp Dergisi, 5(1):36-43.

Çetin, C. & Dinç Özcan, E. (2013). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Basım, İstanbul.

Gedik, T. & İlhan, A. (2014). "Sakarya İli Mobilya İmalatçılarında İş Sağlığı ve İş Güvenliği Üzerine Bir İnceleme", SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 15:123-129.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (6331 Sayılı).

Kağnıcıoğlu, D. (2007). "Çalışma İlişkileri ve İnsan Kaynaklarının İş Güvenliği", (Ed. Uğur Dolgun), İnsan Kaynakları Yönetimi, ss.231-268, Ekin Kitabevi, Bursa.

Karacan, E. & Erdoğan, Ö. N. (2011). "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözömsel Bir Yaklaşım", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (21)1:102-116.

Kılıkış, İ. (2013). "İş Sağlığı ve Güvenliği'nde Yeni Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK)", İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 15(1):17-41.

Özgen, H.; Öztürk, A. & Yalçın, A. (2005). İnsan Kaynakları Yönetimi, Nobel Kitapevi, Adana.

Sabuncuoğlu, Z. (2012). Uygulamaları Örnekleleriyle İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Basım, İstanbul.

- Sadullah, Ö. (2013). “İnsan Kaynakları Yönetiminde Koruma İşlevi (İş Güvenliği ve İşgören Sağlığı)”, İnsan Kaynakları Yönetimi, ss. 452-496, Beta Yayınları, İstanbul.
- Saruhan, S. C. & Yıldız, M. L. (2012). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul.
- Sivrikaya, O. (2016). “Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Güncel Durum”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 6(2): 151-162.
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510 Sayılı).
- Şahin, S. (2013). “OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi’nde İnsan Kaynakları Yönetimi’nin Yeri ve Önemi”, Akademik Bakış Dergisi, 38: 1-19.
- Şimşek, M. Ş. & Öge, S. (2011). İnsan Kaynakları Yönetimi, Eğitim Kitapevi, Konya.
- Topgül, S. & Alan, Ç. (2017). “Öğrencilerin İş Güvenliği Ve İş Güvenliği Eğitimi Algısının Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2):587-598.
- Uysal, Ş; Karabat, S. & Savaş. Y (2016). “İnsan Kaynakları Yönetiminde İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı; Bağcılık İşletmelerinde İşçilerin Karşılaştıkları Risk ve Kazaların Değerlendirilmesi”, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal, (1):62-79.
- Yılmaz, F. (2009). “Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1):45-72.